Žižka Jan z Trocnova (asi 1360-1424) :)

Jednooký, neskoršie úplne slepý vojvodca husitov, nevšedný talent, ústredná postava prvých rokov husitskej revolúcie.

Jan Žižka pochádzal z Trocnova v južných Čechách, alebo aspoň tam hospodáril. Keď sa jeho otec, príslušník nižšej šľachty, zadĺžil a prišiel o majetky, mladý Žižka spolu s inými schudobnelými zemanmi bojoval proti bohatej šľachtickej rodine Rožmberkovcov, ktorí panovali v južných Čechách a rozširovali svoje majetky na úkor nižšej šľachty. Neskoršie sa dal do služieb poľského kráľa Vladislava Jagellovského a zúčastnil sa na bitke pri Grünvalde, kde bojovali Poliaci s rádom nemeckých rytierov a zvíťazili nad nimi. Po návrate z Poľska pôsobil ako kráľovský služobník[1] na dvore českého kráľa Václava IV. v Prahe.

Trocnov - obec narodenia Jana Žižku

Ako mnohí Pražania aj on sa stal prívržencom Jana Husa. Keď roku 1419 povstala pražská chudoba, čo znamenalo začiatok rozvoja husitského hnutia, pridal sa Žižka k bojujúcim Pražanom. Pražskí mešťania však čoskoro uzavreli prímerie s katolíckym panstvom, a tak časť obyvateľov opustila Prahu. Šiel s nimi aj Žižka a spolu bojovali proti katolíckym pánom v okolí Plzne. Potom sa Husiti[2] rozhodli prejsť na opevnené Hradište na vrchu Tábor, ale pri Sudoměři sa im postavila do cesty kráľovská rytierska jazda v niekoľkonásobnej presile. Žižka, ktorý prevzal velenie, zaujal výhodné postavenie medzi zužujúcim sa pásom dvoch rybníkov tak, aby zozadu bol chránený močiarmi. Jediný prístup k úzkej šiji dal prehradiť vozovou hradbou. Jedno krídlo kráľovských ťažkoodencov zaútočilo práve na túto hradbu, ale na úzkom priestore sa rytieri nedokázali presadiť. Druhé krídlo sa pustilo cez vypustený rybník, ale kone zapadali do bahna, takže rytieri museli z nich zliezť a stratili výhodu. Keď sa nad bojiskom zniesla hmla, zmätok v tábore kráľovských rytierov dosiahol vrchol a ich velitelia vydali rozkaz ustúpiť. Žižka potom odviedol svojich spolubojovníkov na vrch Tábor.

Z Tábora prepadával okolitých feudálov, ktorí sa chystali obkľúčiť toto stredisko husitov. V polovici mája 1420 povolala Praha táboritov na pomoc proti 100-tisícovému križiackemu vojsku kráľa Žigmunda. Tu sa zjednotili husitské sily celej krajiny. V slávnej bitke na vrchu Vítkov[3] Žižka na hlavu porazil časť križiackych síl. Na jeseň toho istého roku podnikol úspešnú ofenzívu proti juhočeským feudálom a zvíťazil nad nimi aj v bitke pri Horažďoviciach. Krok za krokom si získaval meno neporaziteľného vojvodcu. Po neúspešnej prvej križiackej výprave Žigmund a pápež pripravovali novú križiacku výpravu do Čiech.

Roku 1421 sa po českej krajine rozliala obrovská armáda, ktorá mala oproti husitom dvojnásobnú presilu. Jedna časť prenikla pozdĺž pohraničných lesov k mestu Žatec a začala ho obliehať. Ale keď prišla zvesť, že sa približuje Žižka, križiaci sa dali na útek. Koncom toho istého roku tiahli hlavné sily križiakov pod velením kráľa Žigmunda ku Kutnej Hore. So spojenými husitskými zbormi sa im pred bránami mesta postavil na odpor opäť Žižka. Kutnohorskí mešťania však zradili a za ich pomoci kráľovské vojsko obsadilo mesto. Husiti sa ocitli v obkľúčení, z

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

ktorého sa prebili iba náhlym útokom. Križiaci si mysleli, že bitku vyhrali, a tak sa rozptýlili po okolí drancovať. Žižka medzitým doplnil svoje sily, a keď sa náhle objavil pri Kutnej Hore, križiaci sa dali na útek. Dohonil ich neďaleko Nemeckého Brodu, tu ich porazil a zvyšky prenasledoval až po rieku Sázavu. V tomto čase bol už na obe oči slepý a bitky riadil podľa informácií podriadených veliteľov, ktorí mu opisovali situáciu.

V Husitskom hnutí, ba i v samotnom Tábore postupne vznikli rozpory, a tak Žižka odišiel z Tábora a vo východných Čechách si vybudoval Menší Tábor – zväz miest a nižšej šľachty z okolia – hoci styky so starým Táborom neprerušil. No vtedy sa proti nemu zdvihli aj kališnícki páni a spojili sa s katolíckymi, aby sa spoločne pokúsili rozbiť Žižkove vojenské sily a upevnili feudálny poriadok v Čechách. A tak v bitke neďaleko Hradca Králové stáli proti sebe prvýkrát dve vojská rovnako vyzbrojené a používajúce rovnakú taktiku. Slepý vojvodca zvíťazil. V tom čase však už kališnícka a katolícka šľachta tvorili pevnú panskú jednotu, ochotnú obetovať revolučné hnutie a spojiť sa s kráľom Žigmundom. Bolo jasné, že sa schyľuje k závažným bojom.

Silné vojsko panskej jednoty zaskočilo Žižku pri Kostelci nad Labe a prinútilo ho stiahnuť sa do mesta. Páni sa radovali, že je v pasci, ale vynaliezavý Žižka jednej noci nebadane prešiel s vojskom na pravý breh Labe a unikol z obkľúčenia. Cestou dopĺňal svoje sily, aby mohol úspešne bojovať proti Pražanom, ktorí ho prenasledovali. Zastavil sa pri Malešove neďaleko Kutnej Hory, pretože jeho bojovníci poznali tamojší terén z predchádzajúcich bojov. Na strategicky výhodnej výšine dal vybudovať vozovú hradbu. Žižkovou osvedčenou taktikou bolo, že jeho vojsko sa bránilo pred útokom za vozovou hradbou, a až keď nepriateľ oslabol a zmätene pobiehal pred hradbou, vyrazilo jazdectvo a pechota, aby dovŕšili víťazstvo. Tentokrát však zvolil prekvapivý útok.

Pred vozovou hradbou zoradil jazdcov a medzi nich ukryl vozy plné kameňov. Jazdci nečakali, kým sa nepriateľ dostatočne pripraví na boj, a zaútočili. Medzi nimi sa pohybovali pešiaci, ktorí riadili naplnené vozy. A keď sa jazda už-už zrazila s protivníkom, náhle sa rozostúpila a vozy, rútiace sa z kopca, rozrazili rady prekvapeného nepriateľa. Vzápätí začalo paľbu Žižkovo delostrelectvo a pechota. Víťazstvo korunoval úder jazdectva spojený s náporom pechoty.

Bitka pri Malešove bola ukážkou Žižkovho nevšedného taktického umenia. Jeho vojská a spojenci táboriti potom prešli do ofenzívy a koncom augusta 1424 sa ocitli pred Prahou. Žižka chcel zradné mesto potrestať a neurobil to iba na veľké naliehanie. Obe strany uzavreli mier a husitské sily sa opäť zjednotili. Mier chcel využiť Žižka a jeho spojenci na výpravu na Moravu, ale už na jej začiatku zomrel.

Jan Žižka, bojovník za lepšie usporiadanie sveta, bol jedným z najväčších vojvodcov tých čias a svojim vojenským umením ovplyvnil mnohých neskorších vojvodcov. Bol to muž zásadový a tvrdý, ba až ľstivý a rýchly, schopní v okamihu zhodnotiť situáciu a podľa toho správne rozhodnúť a bez prípravy konať. Teda skutočný vojvodca. Nemožno však nespomenúť, že mal disciplinované a nadšené vojsko vytvorené z prostých ľudí, ktorí sa chopili zbrane, aby bojovali za lepší a dokonalejší svet. Z toho vyvierala aj vysoká bojová morálka, z toho pramenila sila husitov.

Charakteristickými črtami husitského vojenského umenia bolo obranné manévrovanie, na tie časy nezvyčajne rýchle presuny, nástup do boja priamo z pochodu, maximálna organizovanosť, informovanosť, znalosť terénu, schopnosť donútiť nepriateľa k boju na najvýhodnejšom mieste a podobne. Prevažná väčšina zbraní, ktoré husiti používali, nebola novotou. Ale oni obohatili výzbroj o bežné roľnícke náradie prispôsobené na boj. Významným prvkom, ktorý ich odlišoval od rytierskych vojsk, boli bojové vozy, aj keď ani tieto nevymysleli husiti. Ale tým, že používali tieto bojové prostriedky po novom, vytvorili husiti samostatnú kapitolu v dejinách európskeho vojenského umenia. Žižka k tomu prispel v nemalej miere.

Smrť Jana Žižku

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

[1] Asi ako člen kráľovskej stráže poverený zvláštnymi úlohami.
[2] Nazývaní aj kališníci.
[3] Dnes Žižkov.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania